

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ НА АУДИТОРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПОСТАНОВИ КАБМІНУ № 390
ВІД 04 ЧЕРВНЯ 2015 РОКУ

Кабінет Міністр України 04 червня 2015 року прийняв Постанову № 390 «Деякі питання проведення аудиту фінансової звітності суб'єктів господарювання державного сектору економіки» (надалі Постанова).

Антимонопольним комітетом України визнано дану Постанову як таку, що створює суттєве обмеження конкуренції на ринку аудиторських послуг України та необґрунтоване збільшення витрат державних коштів на оплату аудиторських послуг (лист від 01.03.2016 № 130-29/08-2048). Крім того, Постанова прямо суперечить чинному законодавству та сприяє незаконному відмиванню коштів державного бюджету.

На даний час в Окружному адміністративному суді міста Києва розглядається справа за позовом аудиторських фірм ПрАТ «Аудиторська фірма «Аналітик», ТОВ «Аудиторська фірма «Актив-Аудит», ТОВ «КИЇВАУДИТ», ТОВ «АФ «ПКФ АУДИТ-ФІНАНСИ», АФ ТОВ «КОНСАЛТІНГ ЛТД», ТОВ «АФ «АНАЛІТИК – ПАРТНЕРИ» до Кабінету Міністрів України з вимогами щодо скасування Постанови.

У чому ж саме полягає незаконність даної Постанови та її дискримінаційний характер аудиторів?

Даною Постановою встановлюється вимога щодо проведення обов'язкового аудиту суб'єктів державного сектору економіки двох категорій, що підпадають під наступні ознаки:

1) **Перша група:** суб'єкти вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 2 млрд. гривень або розмір чистого доходу яких за останній звітний рік перевищує 1,5 млрд. гривень, а також Укрзалізниця;

2) **Друга група** є суб'єкти вартість активів яких згідно з даними фінансової звітності за останній звітний рік перевищує 250 млн. гривень, крім суб'єктів господарювання першої групи.

Цією ж Постановою встановлені вимоги до аудиторських фірм, які можуть проводити аудит зазначених категорій.

А саме, до проведення аудиту фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності суб'єктів господарювання **першої групи** можуть залучатися аудиторські фірми, які відповідають таким критеріям:

- аудиторська фірма включена до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів;

- наявність в аудиторської фірми (або в єдиної мережі аудиторських фірм, у тому числі за межами України, до якої входить дана аудиторська фірма) досвіду надання аудиторських послуг суб'єктам господарювання відповідної галузі, зокрема здійснення не менше двох завдань з аудиту або інших аудиторських послуг для суб'єктів

господарювання відповідної галузі протягом останніх трьох років;

- наявність у складі аудиторської фірми не менш як 100 працівників, які безпосередньо залучені до надання аудиторських послуг і працюють на умовах повної зайнятості та з якими укладений трудовий договір; при цьому не менш як п'ять працівників повинні мати сертифікат, що визначає їх кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України, та не менш як 15 працівників повинні мати принаймні один документ, що засвідчує проходження повної програми сертифікації, виданий однією з організацій, що є членом Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC), а саме Асоціацією присяжних сертифікованих бухгалтерів (ACCA), Американським інститутом сертифікованих громадських бухгалтерів (AICPA), Інститутом присяжних бухгалтерів Англії і Уельсу (ICAEW);

- щорічний дохід аудиторської фірми протягом останніх трьох років становить не менш як 30 млн. гривень;

- наявність договору страхування відповідальності перед третіми особами (щодо відшкодування можливих збитків у зв'язку із провадженням професійної діяльності на суму не менш як 50 млн. гривень).

До проведення аудиту фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності суб'єктів господарювання **другої групи**, згідно затверджених критеріїв, можуть залучатися аудиторські фірми, які відповідають таким критеріям:

- аудиторська фірма включена до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів;

- наявність в аудиторської фірми (або в єдиної мережі аудиторських фірм, у тому числі за межами України, до якої входить дана аудиторська фірма) досвіду надання аудиторських послуг суб'єктам господарювання відповідної галузі, зокрема здійснення не менше двох завдань з аудиту або інших аудиторських послуг для суб'єктів господарювання відповідної галузі протягом останніх трьох років;

- наявність у складі аудиторської фірми не менш як 10 працівників, які безпосередньо залучені до надання аудиторських послуг і працюють на умовах повної зайнятості та з якими укладений трудовий договір; при цьому, не менш як три працівники повинні мати сертифікат, що визначає їх кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України;

- щорічний дохід аудиторської фірми протягом останніх трьох років становить не менш як 3 млн. гривень;

- наявність договору страхування відповідальності перед третіми особами (щодо відшкодування можливих збитків у зв'язку з

провадження професійної діяльності на суму не менш як 10 млн. гривень).

Як з'ясувалося на практиці, критеріям першої групи відповідають **всього чотири аудиторські фірми** - ПрАТ «ДЕЛОЙТ ЕНД ТУШ ЮСК», ТОВ «ПРАЙСУОТЕРХАУСКУПЕРС», ТОВ «ЕРНСТ ЕНД ЯНГ АУДИТОРСЬКІ ПОСЛУГИ» та ПрАТ «КПМГ АУДИТ». Назви даних фірм є похідними від назв транснаціональних аудиторських фірм «Великої четвірки». У загальновідомому вжитку, всупереч світовій практиці, зазначені фірми іменуються «міжнародними аудиторськими фірмами».

Відповідно до критеріїв другої групи суб'єктів господарювання до аудиту цих суб'єктів **може бути залучено не більше 14 аудиторських фірм**, в тому числі і фірми так званої вище зазначеної «Великої четвірки».

У той же час, згідно реєстру аудиторських фірм і аудиторів України на ринку аудиторських послуг **функціонує близько трьохсот аудиторських фірм, які пройшли контроль якості і мають право на проведення обов'язкового аудиту в Україні**, а всього в офіційному Реєстрі значиться **більше 1200 аудиторських фірм**.

Встановлення для аудиторських фірм саме таких критеріїв є абсолютно нераціональним, і ніяким чином не має відношення до якості аудиторських послуг.

Саме собою зрозуміло, що перевірка одного, двох, навіть п'яти підприємств державного сектору економіки не потребує залучення аж 100 (сто) працівників, тим паче, що із 100 таких працівників тільки 5 повинні мати сертифікат аудитора України. Наведені в критеріях сертифікати IFAC, AICPA, ISAEW не мають прямої юрисдикції в інших країнах і не дають безумовне право на проведення аудиту в Україні. **Такі сертифікати притаманні так званим міжнародним аудиторським фірмам «Великої четвірки».** Сума отриманого доходу також у жодному разі не може бути ознакою, яка свідчить про рівень кваліфікації аудиторів та їх професіоналізм.

Таким чином, вимоги до аудиторських фірм, що містяться у вищезазначеній Постанові, є дискримінаційними та істотно звужують коло суб'єктів, що мають право на проведення аудиту фінансової звітності деяких суб'єктів господарювання державного сектору.

Більше того, **Постанова прямо суперечить нормам Закону України «Про аудиторську діяльність».** Статтю 8 даного Закону встановлюється, що **випадки обов'язкового аудиту можуть бути передбачені лише законами України.** Постанова ж є підзаконним правовим актом, і не може сама по собі встановлювати додаткові випадки проведення обов'язкового аудиту.

Доречно звернути увагу також на те, що у структурі органів державної влади функціонує **Державна аудиторська служба України**, до основних завдань якої відповідно до ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного

фінансового контролю в Україні» віднесене здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

З наведеного випливає, що **практична реалізація положень Постанови призведе не тільки до монополізації ринку аудиторських послуг в Україні, а також до надмірного нераціонального використання бюджетних коштів на контроль за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору економіки.** З одного боку, бюджетні кошти витрачаються на утримання Державної аудиторської служби України, а з іншого боку – на аудиторські послуги згідно Постанови.

Питання прийняття Постанови вже неодноразово обговорювалося на різноманітних заходах аудиторської спільноти. **Аудиторами одностайно висловлено думку про дискримінаційний характер Постанови.**

У прес-центрі інформаційного агентства ЛігаБізнесІнформ 21 липня 2015 року відбувся **круглий стіл на тему «Монополізація аудиторського ринку України: приховані загрози»** (режим доступу <http://www.apu.com.ua/event/854-krugluy-stil>). Постанову № 390 визнано учасниками круглого столу однією із загроз існування ринку незалежного аудиту. **Голова Аудиторської палати України Нестеренко Іван Іванович** при відкритті круглого столу наголосив: **«Чи не вперше за всю історію незалежної України професійна спільнота аудиторів стоїть на межі виживання».** **Олександр Кіриш**, народний депутат України, член Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики підтримав думку щодо дискримінаційного характеру Постанови №390 та зазначив, що цією постановою Уряд порушує принцип рівноправності підприємств при наданні аудиторських послуг, відверто лобіюючи інтереси лише аудиторських фірм «великої четвірки». Учасники круглого столу звернули увагу на **антиконкурентні узгоджені дії з боку аудиторських фірм «Великої четвірки»,** підтвердження чого стали листи одного і того ж змісту, які ці компанії надіслали на адресу Київської міської державної адміністрації з пропозицією встановити подібні критерії для проведення аудиту великих муніципальних підприємств.

На конференції **«Реформи у сфері обліку та аудиту в Україні – європейське майбутнє»**, що відбулася 13 квітня 2016 року, заступник Міністра фінансів України **Макеєва О.Л.** зазначила, що Міністерство фінансів України надавало до Кабінету Міністрів України заперечення стосовно Постанови КМУ № 390 щодо встановлення дискримінаційних критеріїв підприємств державного сектору економіки.

Юрисконсульт
Аудиторської фірми «Аналітик»
Анна Туманян
(066) 059-61-02
ao.tumanian@gmail.com